

Jonas Beckus

PRATARMĖ

Lietuvių tautos istorija ne kartą pažymėta skaudžiais kalbėjimo „iš toli“ reiškiniiais ir faktais, kai užsienyje, už jūrių marių, gimusios knygos riksmą ar įdomios diskusijos klegesį vargiai galėjo išgirsti didžioji tautos dalis, gyvenanti Tėvynėje. Taip buvo spaudos draudimo laikais, kai lietuviška knyga tik ir galėjo būti ten išspausdinta. Taip buvo dar visai neseniai pasibaigusiu tarpsniu, kuris prasidėjo XX a. Lietuvai netekus nepriklausomybės, kai buvo uždėtas ideologinis apynasris visai kultūrinei veiklai. Sovietinė okupacija privertė pasitraukti iš gimtųjų namų daugelį lietuvių inteligentų. Atsidūrę svetimame krašte, jie turėjo dėti nepaprastai daug pastangų, kad išlaikytų save, savo šeimą. Trokštamam lietuvištam darbui likdavo laisvalaikio trupiniai. Ir vis dėlto jie šio darbo neužmiršo. Buvo tęsiama ir tautosakinė veikla.

Platesnei Lietuvos visuomenei šie darbai dešimtmečiais buvo mažai težinomi ir beveik neprieinami. Todėl, atgavus Nepriklausomybę, iš karto tais pat metais spalio 29 d. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas surengė II tautosakinę konferenciją, skirtą supažindinti su užsienio lietuvių tautosakos darbais. Konferencijos metu buvo perskaityta 16 pranešimų. Dauguma jų, kiek papildyti, ir skelbiami „Tautosakos darbų“ antrame tome.

Tad per šį leidinį skaitytojas turės progą praplėsti savo žinias apie lietuvių išsivijos veiklą tautosakos baruose. Daugiausia šioje srityje yra nuveikęs tautosakininkas profesionalas dr. J. Balys. Jam skirti du — R. Repšienės ir N. Laurinkienės — straipsniai ir R. Repšienės parengtas jo pagrindinių veikalų sąrašas (pasiremta paties J. Balio bibliografinėmis publikacijomis ir papildymais). Du straipsniai — N. Vėliaus ir B. Kerbelytės — skirti lingvisto, semiotiko A. J. Greimo mitologiniams tyrinėjimams. L. Sauka primena mums kultūros filosofo A. Maceinos esistinę studiją apie lietuvių liaudies dainą ir joje įsikūnijusią tautos sielą. A. Seselskytė apžvelgia V. Bagdanavičiaus stambų veikalą „Kultūrinės gelmės pasakose“, V. Misevičienė — D. Brazytės-Bindokienės knygą „Lietuvių papročiai ir tradicijos išsivijoje“, G. Dringelis — S. Ylos „Lietuvių šeimos tradicijas“. Mažosios Lietuvos patarlėms apibūdinti skirtas K. Grigo straipsnis. G. Radvilas gvildena tautosakos panaudojimo šeštadieninėse lietuvių mokyklose temą.

Deja, dalis pranešimų taip ir liko nepateikta spaudai. Konferencijoje P. Krikščiūnas aptarė J. Balio parengtą dvitomį „Lietuvių dainos Amerikoje“, D. Prakopimaitė — S. Končiaus „Žemaičių šnekas“, D. Po-

ciūtė — J. Brazaičio (Ambrazevičiaus) tautosakinius straipsnius, R. Bui-vydaitė — lietuvių ir latvių tautosaką mitologiniuose M. Gimbutienės tyrinėjimuose, J. Bunkienė referavo apie tautosakinius ir mitologinius Lituanistikos instituto darbus, L. Baškauskaitė nušvietė lietuvių bendruomenės įsijungimo į Amerikos gyvenimą problemą.

Kita vertus, šis "Tautosakos darbu" tomas papildytas vėliau parengtais straipsniais ir publikacijomis. Apie I. Končiaus "Žemaičių šnekų" patarles rašoma L. Valotkienės straipsnyje. A. Martinkus studiją apie pasaką "Eglė žalčių karalienė" analizuoja D. Astramskaitė ir pateikia knygos vertimo ištrauką. Skelbiamas A. Maceinos studijos ištraukos vertimas. Pateikiamas J. Balio neseniai parašytas straipsnis.

Įdomi ir pati svetur užrašyta lietuvių tautosaka, kuri čia skelbiama. B. Stundžienė įvertina gausią tautosakos sancaupą K. Šaulio Juodžiūnų tarmės apraše ir pateikia ją mums pasigėrėti. Rasime anekdotų iš A. Rukšėno knygos "Is that you Laughing Comrade?".

Skyriuje "Tautinių mažumų tautosaka" skaitytojas ras G. Smoliakovo parengtus žydų patarlių ir anekdotų tekstus ir B. Kerbelytės užrašytus karaimų padavimus.

Leidinyje atsirado naujų skyrių. Skyriuje "Pro memoria" skelbiamas Ž. Ramoškaitės straipsnis, lietuvių folkloristams netekus J. Čiurlionytės; skyriuje "Datos, jubiliejai" prisimenama dvi ir tautosakininkams reikšmingos — S. Daukanto, V. Mykoliaičio-Putino — sukaktys. "Radinių" skyriuje A. Drevinskaitė informuoja apie jos rastą XIX a. žemaičių dainų rinkinį; G. Kadžytė — iš G. Krivickienės (Prancūzija) gautą stambų lietuvių dainų pluoštą. Skaitytojų pageidavimu pridedama prieškarinių "Tautosakos darbu" bibliografija, parengta A. Kaziukonienės. "Kronikos" skyriuje įdėta žiupsnelis faktų iš Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto folkloristinės veiklos.

Medžiagos, susijusios su užsienio lietuvių tautosakine veikla, susikaupė tiek, kad vienu tomu jos neįmanoma aprėpti. Tad jai iš esmės bus skirtas ir "Tautosakos darbu" III (X) tomas. Be kitos medžiagos jame bus paskelbti A. Martinkus ir A. Maceinos studijų tęsiniai, A. J. Greimui skirta publikacija. Skaitytojai ras nemažai svetur užrašytos lietuvių tautosakos. R. Dringelienė jos parvežė iš Kalifornijos universiteto profesoriaus A. Dundeso kolekcijos (parengė A. Danieliūtė). Beje, čia rasime ir folkloro, užrašyto iš V. Milošo. Bus įdėtos E. Bradūnaitės užrašytos Pensilvanijos lietuvių dainos; jas spaudai parengė K. Aleksynas ir Ž. Ramoškaitė. Bene pirmą kartą bus publikuojama dainų, užrašytų iš Mogiliovo lietuvių. Jas surinko ir pateikė G. Kadžytė, melodijas šifravo Ž. Ramoškaitė. Taip pat rasime A. Valotkos parengtą ištrauką iš vienos nežinomos Pietų Amerikos lietuvių rankraštinės gyvenimo knygos.

Viso tomo kalbą peržiūrėjo A. Kaziukonienė. Reziümė ir įvadą į anglų kalbą vertė A. Sarpalichė.